

DREPTUL LA PROPRIA IMAGINE DIN PERSPECTIVA COMPONENTEI SALE PATRIMONIALE

Roxana Matefi

Universitatea Transilvania din Braşov

Facultatea de Drept

Abstract

The present paper aims to approach the right to own image, regulated both nationally and internationally, from the perspective of its dual component, both moral or personal, as well as patrimonial. The focus is on the second component, which is addressed both from the point of view of legal regulations in the field and from the perspective of jurisprudence, the tendency to patrimonize this right, exploiting one's own image, in the context of a consumerist society, being more and more obvious.

Keywords: *personality rights, image, consent, moral, patrimonial, exploitation*

Introducere

Societatea în care trăim tinde să acorde o importanță tot mai crescută componentei

patrimoniale a dreptului la propria imagine, posibilitatea exploatării acestuia din punct de vedere economic, fiind recunoscută atât de legislația în materie, cât și de jurisprudență, atât la nivel internațional, cât și național.

Legiuitorul român consacră această componentă de natură patrimonială în Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, condiționând utilizarea unei opere conținând un portret de consimțământul persoanei reprezentate și interzicând, totodată reproducerea sau utilizarea ei în absența consimțământului succesorilor.

Recunoașterea componentei patrimoniale nu golește dreptul la propria imagine de conținutul său personal, ca drept al personalității, care de altfel ține de natura sa.

Drepturile personalității - considerații generale

Drepturile personalității sau drepturile primordiale cum mai sunt acestea denumite, au fost dezvoltate de către doctrină, pentru ca apoi să fie recunoscute și consacrate în legislație. Se impune a aminti, în acest sens, prevederile Declarației universale a drepturilor omului, din 1948, care consacră drepturile personalității la nivel internațional în cuprinsul art. 12, potrivit căruia „nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul lui sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri”.

Reglementate în mod expres în legislația românească odată cu intrarea în vigoare a Noului Cod civil, care introduce un capitol de sine stătător inserat în Cartea I, Titlu al doilea și consacrat respectului datorat ființei umane și drepturilor ei inerente, drepturile personalității se bucură de o binemeritată atenție, reglementările în această materie impunându-se cu necesitate.

Și doctrina a manifestat un interes crescut în abordarea acestei chestiuni, care rămâne încă una de noutate și susceptibilă de a fi exploatată, cu atât mai mult cu cât situațiile practice născute în legătură cu aplicarea acestui drept sunt din ce în ce mai diverse.

Legiuitorul Codului civil consacră în cuprinsul art. 58, intitulat drepturile personalității, dreptul oricărei persoane „la viață, la sănătate, la integritate fizică și psihică, la demnitate, la propria imagine, la respectarea vieții private, precum și alte asemenea drepturi recunoscute de lege”.

Doctrina le califică ca „drepturi inerente calității de persoană umană care aparțin oricărui individ prin însuși faptul că este om (...) aceste prerogative aparțin oricărei persoane ca drepturi câștigate de la naștere”¹, drepturi care „ocrotesc valori intrinseci (...), ținând de dimensiunea sa fizică, psihică, morală și socială”²

Ca drepturi personale, există o serie de trăsături care le particularizează, respectiv caracterul absolut, nepatrimonial, insesizabil, imprescriptibil (atât sub aspect extintiv, cât și achizitiv), inalienabilitatea, intangibilitatea sau opozabilitatea *erga omnes*.

Dreptul la propria imagine - drept al personalității

Dreptul la propria imagine, parte componentă importantă a vieții private a individului, își are rădăcinile în jurisprudența franceză, reprezentativă în acest caz fiind cauza privind desenul care a fost făcut actriței Rachel pe patul de moarte și apoi vândut de către artist, deși s-a lovit de opoziția familiei. Tribunalul de Sena,

¹ A.T. Tănase, *Noul Cod civil. Persoana fizică. Despre familie*, art. 1-186, art. 152-534. Comentarii și explicații, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 71 apud T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 301.

² B. Cristea, *Dreptul la propria imagine, drept al personalității*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 1/2013, p. 87.

care s-a pronunțat cu privire la această speță în anul 1858, a recunoscut practic existența dreptului la propria imagine, apreciind că celebritatea artistei în cauza nu era de natură a suplini consimțământul familiei, arătând că „dreptul de opunere la reproducere este absolut. Își găsește fundamentul în respectul cerut de familia în suferință și nu poate fi ignorat fără a fi stârnite cele mai intime și demne de respect sentimente”³

După cum se reține în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor omului „imaginea unei persoane este unul dintre atributele principale ale personalității sale, pentru că îi exprimă originalitatea și îi permite să se diferențieze de ceilalți. Dreptul persoanei la protecția imaginii sale este astfel una din condițiile esențiale pentru dezvoltarea sa personală. Aceasta presupune, în principal, controlul individual al imaginii sale, care include, în special, posibilitatea de a refuza difuzarea acesteia”⁴.

Curtea a apreciat necesitatea existenței unui echilibru între dreptul publicului de a fi informat cu privire la viața privată a persoanelor publice și dreptul de protecție efectivă a vieții private, astfel încât „orice persoană, inclusiv cele cunoscute publicului larg să poată beneficia de o speranță legitimă a protecției și respectului vieții sale private”⁵.

În țara noastră, reglementările în materia dreptului la propria imagine au luat naștere sub influența „școlilor de drept și a legislațiilor occidentale, îndeosebi a celor din Franța, Germania sau Quebec”⁶.

Dreptul comun în această materie este reprezentat de art. 73 și următoarele din Codul civil, pe care le regăsim reglementate în secțiunea a III-a a capitolului consacrat respectului datorat ființei umane și drepturilor ei inerente, secțiune intitulată *Respectul vieții private și al demnității persoanei umane*.

Legiuitorul nu oferă o definiție a dreptului la propria imagine, limitându-se în primul alineat al articolului 73 să îl enunțe, arătând că „orice persoană are dreptul la propria imagine”.

Potrivit definiției pe care ne-o oferă Dicționarul general al limbii române, *imaginea* reprezintă „1. Reflectarea unui obiect în conștiință sub forma unei senzații, percepții sau reprezentări. 2. Reproducere a unui obiect cu ajutorul unui sistem optic; reprezentarea plastică obținută prin desen, pictură, sculptură etc.; reflectarea artistică a realității cu ajutorul cuvintelor”⁷.

Cel de-al doilea alineat al articolului 73 al Codului nostru civil fixează conținutul dreptului la imagine, stabilind că, în exercitarea sa, persoana „poate să interzică ori să împiedice reproducerea, în orice mod, a înfățișării sale fizice ori a vocii sale sau, după caz, utilizarea unei asemenea reproduceri.”

³ T.P.I. Seine, 16 iunie 1858, D.P.III 1858, 52 (cauza Rachel) apud B. Cristea, *op. cit.*, p. 84.

⁴ Cauza von Hannover c. Allemagne (n° 2) din Marea Cameră din 7 februarie 2012, § 96.

⁵ A se vedea https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Own_image_FRA.pdf.

⁶ B. Cristea, *op. cit.*, p. 89.

⁷ V. Breban, Dicționar explicativ al limbii române, Ed. Enciclopedică, București, 1992, p. 454.

Articolul 74 din Codul civil, enumerând acele acțiuni ce pot fi considerate atingeri aduse vieții private a persoanei, include în rândul acestora „captarea ori utilizarea imaginii sau a vocii unei persoane aflate într-un spațiu privat, fără acordul acesteia”, precum și „utilizarea, cu rea-credință, a numelui, imaginii, vocii sau asemănării cu o altă persoană”.

Natura dreptului la propria imagine din perspectiva dublei componente – personale și patrimoniale

Dreptul la propria imagine, reglementat recent, „sub influența dezvoltării unei concepții consumeriste a societății de către indivizii din țările occidentale”⁸, are o natură complexă, care necesită coroborarea reglementărilor specifice din mai multe ramuri de drept, respectiv dreptul civil, dreptul constituțional, dreptul proprietății intelectuale sau dreptul penal și care implică atât o componentă extrapatrimonială sau personală, cât și una patrimonială.

Jurisprudența recunoaște de asemenea dubla componentă a dreptului la propria imagine, patrimonială și morală, arătându-se într-o motivare a Înaltei Curți de Casație și Justiție că „din interpretarea sistematică și teleologică a Legii nr. 8/1996 rezultă că legiuitorul a urmărit să asigure protecție persoanei reprezentate într-o fotografie (portret), recunoscându-i atât un drept patrimonial (consimțământul acestuia la utilizarea operei potrivit art. 88), cât și un drept moral la inviolabilitatea operei de care se bucură și autorul unei opere (art. 90 coroborat cu art. 10 lit. d).”

Din perspectiva componentei sale extrapatrimoniale, dreptul la propria imagine împrumută caracterele juridice specifice drepturilor personalității, la care am făcut referire în partea introductivă a acestei analize, fiind un drept personal, absolut, opozabil tuturor, inalienabil, intangibil, insesizabil, imprescriptibil.

Componenta patrimonială a dreptului la propria imagine

Deși, dreptul la propria imagine este în esența sa, astfel cum am văzut anterior, un drept al personalității, așadar un drept personal, „se constată din ce în ce mai mult un fenomen de patrimonializare a *acestuia* (n.n.) în măsura în care persoanele celebre exploatează valoarea profesională a imaginii lor în schimbul unei remunerații...”⁹

Percepută inițial de adepții concepției clasice drept un „fenomen de derapaj”¹⁰, patrimonializarea dreptului la propria imagine, exploatarea imaginii din punct de vedere economic, este o realitate ce nu mai poate fi pusă sub semnul întrebării.

⁸ Philippe GAUVIN, Division des affaires juridiques apud <https://www.reseau-canope.fr/savoirscdi/index.php?id=870>

⁹ https://fr.wikipedia.org/wiki/Droit_%C3%A0_1%27image_des_personnes_en_France.

¹⁰ R. Lindon, La création prétorienne en matière de droit de la personnalité et son incidence sur la notion de famille, Dalloz, 1974, n°78 apud J. Bloch, La patrimonialisation du droit à l’image - <https://docassas.u-paris2.fr/nuxeo/site/esupversions/a0b5bdda-0c3f-44ac-807c-422b7cb72e4e>.

Patrimonializarea este definită drept „tendința ca un atribut al personalității, element extrapatrimonial prin natura sa, să I se atribuie o valoare apreciabilă în bani ¹¹”

Imaginea unei persoane poate, așadar să dobândească o componentă comercializabilă, mai ales atunci când avem de a face cu persoane publice, precum actori, sportivi, vedete de televiziune, etc. care se bucură de o anumită notorietate și care prezintă interes pentru publicul larg, fără ca prin aceasta persoana să-și înstrăineze identitatea.

Este o realitate de necontestat faptul că dreptul la imagine este „susceptibil de apropiere și de negociere¹²”

Potrivit dispozițiilor primului alineat al articolului 88 din *Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe* „utilizarea unei opere care conține un portret necesită consimțământul persoanei reprezentate în acest portret, în condițiile prevăzute de art. 73, 74 și 79 din Codul civil. De asemenea, autorul, proprietarul sau posesorul acesteia nu are dreptul să o reproducă ori să o utilizeze fără consimțământul succesorilor persoanei reprezentate, timp de 20 de ani după moartea acesteia, cu respectarea și a dispozițiilor art. 79 din Codul civil”.

Prin excepție de la această regulă, în absența unei cauze contrare „consimțământul nu este necesar dacă persoana reprezentată în portret este de profesie model sau a primit o remunerație pentru a poza pentru acel portret. De asemenea, existența consimțământului se prezumă în condițiile art. 76¹³ din Codul civil”.

Cu privire la această excepție, s-a arătat în jurisprudență¹⁴ faptul că „semnificația acestei excepții este aceea a instituirii unei prezumții de cesiune a dreptului patrimonial de reproducere sau utilizare a aceluși portret în favoarea autorului operei fotografice sau a celui care a comandat-o ori este angajatorul autorului operei fotografice, potrivit distincțiilor de la art. 85-art. 87 din lege”.

Concluzii

Deși prin natura sa, dreptul la propria imagine are un caracter extrapatrimonial, acest fapt nu exclude exploatarea economică sau patrimonială a acestuia, care nu este de natură să-i știrbească caracterul de drept al personalității, cu toatetributele care particularizează aceste drepturi primordiale ale ființei umane.

---

¹¹ G. Cornu, *Vocabulaire juridique*, PUF, 8ème éd., 2007.

¹² L. Marino dans *Traité de la presse et des médias*, Litec, 2009, n°1718 apud J. Bloch, *La patrimonialisation du droit à l'image* - <https://docassas.u-paris2.fr/nuxeo/site/esupversions/a0b5bdda-0c3f-44ac-807c-422b7cb72e4e>.

¹³ „Când însuși cel la care se referă o informație sau un material le pune la dispoziția unei persoane fizice ori persoane juridice despre care are cunoștință că își desfășoară activitatea în domeniul informării publicului, consimțământul pentru utilizarea acestora este prezumat, nefiind necesar un acord scris”.

¹⁴ Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția II civilă, Decizia nr. 1458 din 16-mai-2014.

Se vorbește tot mai frecvent în doctrină de fenomenul de patrimonializare a dreptului la propria imagine, concept care a întâmpinat inițial o evidentă opoziție din partea adeptilor concepției clasice, care îl calificau drept un derapaj dar care, a devenit o realitate a societății actuale.

A respinge ideea componentei comercializabile a imaginii unui individ, mai ales dacă este o persoană publică, cu notorietate echivalează practic nu negarea realității.

Bibliografie

Convenția Europeană a Drepturilor Omului

Constituția României

Codul civil

Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe

V. Breban, *Dicționar explicativ al limbii române*, Ed. Enciclopedică, București, 1992

G. Cornu, *Vocabulaire juridique*, PUF, 8ème éd., 2007

Bogan Cristea, *Dreptul la propria imagine, drept al personalității*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 1/2013

R. Lindon, *La création prétorienne en matière de droit de la personnalité et son incidence sur la notion de famille*, Dalloz, 1974, n°78

T. Prescure, R. Matefi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 301

L. Marino dans *Traité de la presse et des médias*, Litec, 2009, n°1718

A.T. Tănase, *Noul Cod civil. Persoana fizică. Despre familie*, art. 1-186, art. 152-534. *Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2012

https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Own_image_FRA.pdf.

<https://www.reseau-canope.fr/savoirscdi/index.php?id=870>

https://fr.wikipedia.org/wiki/Droit_%C3%A0_1%27image_des_personnes_en_France

<https://docassas.u-paris2.fr/nuxeo/site/esupversions/a0b5bdda-0c3f-44ac-807c-422b7cb72e4e>.